

โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยวัฒนธรรมความเสี่ยงสุขภาพ ๒๕๕๙
“การนำเสนอผลงานวิจัย”

๑. หลักการและเหตุผล

มาตรการสำคัญในการทำงานเชิงรุกด้านสุขภาพคือการป้องกันควบคุมปัจจัยที่ส่งผลเสียต่อสุขภาพหรือที่เรียกว่า “ปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ” (Health risks) ไม่ว่าจะเป็นการดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ การไม่สวมหมวกกันน็อก และการบริโภคอาหารที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคในกลุ่ม NCDs เป็นต้น และการส่งเสริมสุขภาพเพื่อปรับเปลี่ยน “พฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ” ของผู้คน เช่น การส่งเสริมการออกกำลังกาย การรณรงค์เลิกเหล้า เลิกบุหรี่ และการบริโภคอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อร่างกาย เป็นต้น ความเสี่ยงสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับแบบแผนทางสังคมวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่ทำหน้าที่กำกับแบบแผนคุณค่า ความเชื่อทางวัฒนธรรมและการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมของสมาชิก กฎเกณฑ์และบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้มักสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอุดมคติ ความเชื่อ ค่านิยม หรือชุดความคิดนามธรรมบางอย่างที่คนในสังคมมีร่วมกัน กฎเกณฑ์และความคิดนามธรรมเหล่านี้จะคอยกำกับการมองโลก การให้ความหมาย การตัดสินใจ การตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ทางสังคมและการแสดงออกของพฤติกรรมของผู้คนนอกจากนั้น กฎเกณฑ์ทางสังคมของ “กลุ่มวัฒนธรรมย่อย” (subgroup) ที่บุคคลเป็นสมาชิกและมีความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ด้วย เช่น กลุ่มวัยรุ่นที่รวมตัวแข่งรถมอเตอร์ไซด์ หรือเด็กแว่น วัยรุ่นในปาร์ตี้ยาเสพติด นักศึกษาที่รวมตัวดื่มแอลกอฮอล์ที่หอพัก คนขับรถสิบล้อ คนขับรถตู้ คนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น ล้วนมีอิทธิพลสำคัญเช่นกันต่อการตัดสินใจเลือกแสดงออกของพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพ และการตอบสนองต่อมาตรการและนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพต่างๆ ของประชากรกลุ่มเสี่ยง

นอกจากแบบแผนทางสังคมวัฒนธรรมของชาวบ้าน (Lay culture) ในแต่ละท้องถิ่นจะมีอิทธิพลต่อการให้ความหมายต่อปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ และการตัดสินใจเลือกแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคม ในอีกด้านหนึ่งพบว่า วัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่ (Professional culture) หรือคุณค่าทางสังคมวัฒนธรรมที่ชุมชนผู้เชี่ยวชาญยึดถือร่วมกัน ล้วนทำหน้าที่กำกับวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการทำงานควบคุมป้องกันปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและการทำงานรณรงค์ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพของประชากรกลุ่มเสี่ยงด้วยเช่นกัน

การสร้างแนวทางการทำงาน เพิ่มพูนทักษะความรู้ และการพัฒนาเครื่องมือเพื่อช่วยในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติงาน จำเป็นต้องเข้าใจมิติสังคมวัฒนธรรม ๒ ลักษณะไปพร้อมกัน คือ วัฒนธรรมของชาวบ้านกับวัฒนธรรมของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่กำกับแบบแผนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติต่อความเสี่ยงสุขภาพ สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินโครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของความเสี่ยง (Cultural Mapping of Health Risks) ด้วยงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีเป้าหมายสำคัญคือ (๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ (๒) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนักวิจัย นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และผู้กำหนดนโยบาย ทั้งองค์กรภาครัฐและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงสุขภาพให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ในมิติสังคมวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้ดีขึ้น และ (๓) การพัฒนาเครื่องมือการทำงานและสื่อที่หลากหลายเพื่อเผยแพร่แนวคิดมิติสังคมวัฒนธรรมในวงกว้าง ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการสร้างความรู้ ความเข้าใจในมิติสังคมวัฒนธรรมของความเสี่ยงสุขภาพที่ใช้งานได้จริง

การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจมิติสังคมวัฒนธรรมของความเสี่ยงสุขภาพที่ครอบคลุมวัฒนธรรม ๒ ลักษณะดังกล่าวนี้ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อพฤติกรรมเสี่ยงสุขภาพของผู้คนและการตรึงตรองสะท้อนคิดต่อจารีตวิถีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ สามารถนำความรู้มาปรับประยุกต์เพื่อสร้างมาตรการทางกฎหมายและนโยบายสาธารณะที่มีความละเอียดอ่อนและเคารพต่อความแตกต่างหลากหลายของประชากรกลุ่มเสี่ยง ควบคู่ไปกับการสร้างเครือข่ายนักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานที่สนใจและให้ความสำคัญกับมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ การสร้างพื้นที่และภาคีเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันและการเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าวนี้ในวงกว้างจำเป็นต้องพัฒนานักวิจัยที่มีทักษะความสามารถในการสร้างความรู้จากงานวิจัยในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมของความเสี่ยงสุขภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาโจทย์คำถามวิจัยจากปัญหาหน้าที่ประสบอยู่ การทดลองแนวคิดทฤษฎีใหม่เพื่อช่วยขยายกรอบคิดมุมมองต่อความเสี่ยงสุขภาพที่กว้างขึ้น และการตรวจสอบประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพเพื่อเป็นพื้นฐานให้การปฏิบัติงานในพื้นที่ การทำงานรณรงค์ การออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมป้องกันความเสี่ยงสุขภาพ

โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยง โดยสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงจัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยวัฒนธรรมความเสี่ยงสุขภาพรุ่นแรกที่ศึกษาวิจัยหรือปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับ ๔ ปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ ได้แก่ แอลกอฮอล์ ยาสูบ ยาเสพติด และอุบัติเหตุทางถนน จำนวน ๒๔ คน ขึ้นซึ่งได้มีการจัดอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักวิจัยมีทักษะความรู้ และสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพได้โดยการอบรมครั้งที่ ๑ หัวข้อ “การพัฒนาคำถามวิจัยและระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ” มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักวิจัยเรียนรู้แนวคิดทฤษฎีสังคมศาสตร์สุขภาพพื้นฐานและหลักการการทำวิจัยเชิงคุณภาพ และการพัฒนาโครงร่างวิจัยเบื้องต้น การอบรมครั้งที่ ๒ หัวข้อ “การนำเสนอข้อมูลภาคสนามเบื้องต้นและการพัฒนาประเด็นวิจัย” มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักวิจัยเรียนรู้หลักการและฝึกปฏิบัติทักษะการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตบริบททางสังคม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก การจัดการข้อมูลภาคสนามในงานวิจัยเชิงคุณภาพ และการประยุกต์มิติสังคมวัฒนธรรมเพื่อช่วยในการดำเนินงานมาตรการด้านสุขภาพ (health intervention) และการอบรมครั้งที่ ๓ หัวข้อ “การเขียนงานวิจัยเชิงคุณภาพ” มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักวิจัยเรียนรู้หลักการของการเขียนงานวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการเขียนบทความวิชาการ โดยเนื้อหาการเรียนรู้หลักในช่วงการฝึกอบรมการเขียน ประกอบด้วย การใช้บทคัดย่อ เพื่อช่วยพัฒนาประเด็นการวิจัยให้ชัด การวางโครงสร้างการเขียนบทความวิชาการ การเล่าเรื่องเชิงชาติพันธุ์วรรณา การศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและทบทวนสถานะองค์ความรู้เกี่ยวกับหัวข้อความเสี่ยงสุขภาพที่ตนเองศึกษา รวมทั้งรับผิดชอบการจัดประชุมสัมมนาวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยที่ศึกษา นอกจากการพัฒนาทักษะการวิจัยเชิงคุณภาพและการเรียนรู้แนวคิดในการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพแล้ว นักวิจัยที่เข้าร่วมอบรมจำเป็นต้องดำเนินการเผยแพร่ผลงานและจัดเวทีนำเสนองานวิจัยขึ้น เพื่อเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายที่สนใจแนวคิดสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพด้วย

ดังนั้น โครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยง จึงจัดให้มีโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการนักวิจัยวัฒนธรรมความเสี่ยงสุขภาพ ๒๕๕๙ “การนำเสนอผลงานวิจัย” ซึ่งเป็นการอบรมครั้งสุดท้ายของหลักสูตร “นักวิจัยวัฒนธรรมความเสี่ยงสุขภาพ” โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักวิจัยเรียนรู้ทักษะการนำเสนอผลงานวิชาการและได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในอนาคตรวมถึงเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายที่มีความสนใจในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพและเกิดการขยายองค์ความรู้ต่อไปในวงกว้าง

๒. วัตถุประสงค์

- ๒.๑ เพื่อให้ นักวิจัยที่เข้าร่วมอบรมฝึกทักษะการนำเสนอผลงานวิชาการ
- ๒.๒ เพื่อให้ นักวิจัยที่เข้าร่วมอบรมเผยแพร่ผลงานวิชาการในประเด็นมิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพในวงกว้าง
- ๒.๓ เพื่อสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายที่มีความสนใจแนวคิดสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

๓. วิธีดำเนินงาน

อภิปราย นำเสนองานวิจัย และการมีส่วนร่วมในหลักสูตรอบรม

๔. กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๑๒๐ คน

- ๔.๑ นักวิจัย นักศึกษา นักวิชาการ และอาจารย์ ที่สนใจศึกษาวิจัยในประเด็นปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ ๔ เรื่อง ได้แก่ แอลกอฮอล์ ยาสูบ ยาเสพติด และอุบัติเหตุทางถนน
- ๔.๒ บุคลากรสุขภาพและบุคลากรภาคประชาสังคม ที่ปฏิบัติงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกี่ยวข้องกับปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ ๔ เรื่อง ได้แก่ แอลกอฮอล์ ยาสูบ ยาเสพติด และอุบัติเหตุทางถนน

๕. สถานที่จัดประชุม

- ๕.๑ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ ห้องประชุมกัลยาณมิตร ชั้น ๓ อาคารสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี
- ๕.๒ วันที่ ๑๖ - ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐ โรงแรมไมด้า ดอนเมือง แอร์พอร์ต กรุงเทพฯ เขตหลักสี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

๖. งบประมาณ

จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จำนวนเงิน ๕๒๐,๐๐๐ บาท (ห้าแสนสองหมื่นบาทถ้วน)

๗. ระยะเวลาในการดำเนินงาน

ระหว่างวันที่ ๑๕ - ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

๘. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

๙. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๙.๑ นักวิจัยที่เข้าร่วมอบรมมีทักษะในการนำเสนอผลงานวิชาการ

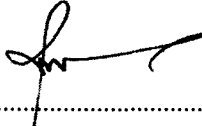
๙.๒ นักวิจัยที่เข้าร่วมอบรมนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงผลงานวิชาการที่ได้นำเสนอสำหรับตีพิมพ์เผยแพร่

๙.๓ เกิดความร่วมมือระหว่างเครือข่ายที่มีความสนใจแนวคิดสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ

ลงชื่อ..........ผู้เสนอโครงการ

(นางสาวบงกช เจริญรัตน์)

ผู้ประสานงานโครงการศึกษามิติสังคมวัฒนธรรมของปัจจัยเสี่ยง

ลงชื่อ..........ผู้อนุมัติโครงการ

(นายโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์)

หัวหน้าโครงการ